

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Literaire grensbewegingen: De weerslag van de Marokkaanse diaspora in de literatuur van Nederland en Vlaanderen, 1994-2010

Nijborg, J.M.

Publication date

2015

Document Version

Final published version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Nijborg, J. M. (2015). *Literaire grensbewegingen: De weerslag van de Marokkaanse diaspora in de literatuur van Nederland en Vlaanderen, 1994-2010*.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

LITERAIRE GRENSBEWEGINGEN

De weerslag van de Marokkaanse diaspora
in de literatuur van Nederland en Vlaanderen
1994-2010

Janna Margaretha Nijborg

LITERAIRE GRENSBEWEGINGEN

LITERAIRE GRENSBEWEGINGEN

De weerslag van de Marokkaanse diaspora in de literatuur van Nederland en Vlaanderen 1994-2010

ACADEMISCH PROEFSCHRIFT

ter verkrijging van de graad van doctor
aan de Universiteit van Amsterdam
op gezag van de Rector Magnificus
prof. dr. D.C. van den Boom
ten overstaan van een door het college voor promoties
ingestelde commissie,
in het openbaar te verdedigen in de Agnietenkapel
op dinsdag 15 december 2015, te 12.00 uur

door

Janna Margaretha Nijborg

geboren te Zuidelijke IJsselmeerpolders

Promotor: Prof. dr. I.M. van der Poel

Copromotor: Prof. dr. E.A. Kuitert

Overige leden: Prof. dr. M.H.G. van Kempen
Prof. dr. P.P.R.W. Pisters
Prof. dr. J. Dewulf
Dr. ir. F. Laroui
Dr. E. Minnaard

Faculteit der Geesteswetenschappen

Aan mijn ouders:
Lips Nijborg
Rita Nijborg-Wijchgel

'Our era is an era of migration.'¹

'Belangrijke literatuur wordt gemaakt door de tijd, en onze tijd heeft behoefte aan migrantenliteratuur.'²

'De halsstarrige weigering deze mensen [migranten] gewoon als burgers te benoemen is nefast gebleken voor ons als samenleving.'³

¹ David Grossman in *Buitenhof* (het wekelijkse debat- en discussieprogramma van AVROTROS, VARA en VPRO), 3 mei 2015.

² Said El Haji. 2004. 'Roem, eer en een rookgordijn. Gettovorming in de Nederlandse letteren?' *Passionate* 11, 1: 36.

³ Rachida Lamrabet. 2014 (16 februari). '50 jaar migratie: valt er iets te vieren?' Web: <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/opinieblog/opinie/1.1879035> (31-08-2015).

Ontwerp omslag: Nelleke Soejoko

ISBN: 978 90 9029 412 4

NUR: 617

Dit proefschrift is tot stand gekomen in het kader van het onderzoeksproject 'Diasporic Writing: A Comparative History of the New Moroccan Literatures in French, Spanish and Dutch', waarvoor subsidie werd verleend door NWO (Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek).

INHOUD

I INTRODUCTIE	13
1. Groeiende diversiteit.....	13
2. Onderzoeksvragen en -benaderingen.....	14
3. Een wel of niet aanwezige postkoloniale inbedding.....	19
4. De problematiek van de term ‘postkoloniaal’: een specifieke maar niet al te enge interpretatie	24
5. Nieuwe auteurs: Nederlandstalige schrijvers van Marokkaanse afkomst.....	29
6. De terminologie van migrantenliteratuur.....	36
7. De literatuurwetenschappelijke en institutionele benadering gecombineerd.....	40
8. Een institutionele verklaring	43
DEEL I DE INSTITUTIONELE SPELERS	
II LITERAIRE INSTITUTIES IN BOURDIEUS VELD VAN CULTURELE PRODUCTIE	46
1. Literaire instituties	46
2. De intrinsieke waarde van literatuur versus de buitentekstuele status	47
3. De rol van de literatuurkritiek.....	52
3.1. De (on)afhankelijkheid van de literair criticus	54
3.2. Verschillende literatuuropvattingen binnen de literatuurkritiek.....	57
3.3. Het selectie criterium.....	64
4. De rol van de auteur	67
5. De rol van de uitgever	70
III DE OPSTAP NAAR DE UITGEVERSWERELD	79
1. Opkomst migrantenschrijvers en pre-literatuur	79
2. Migrantenschrijvers: een homogene groep?	83
3. Literaire intrede Nederlandstalige schrijvers van Marokkaanse afkomst.....	87
4. Introductie El Hizjra en Kif Kif	88
5. Maktabat El Hizjra (de boekhandel)	90
5.1. De stichting El Hizjra.....	94

5.2. De El Hizjra-literatuurprijs.....	94
6. Uitbreiding of beperking van de activiteiten.....	96
7. Kif Kif: ontstaansgeschiedenis van de organisatie.....	98
7.1. Schrijfwedstrijd 'Kleur de kunst!'.....	100
7.2. Ontstaan Kif Kif Awards.....	103
8. Tot slot.....	105
IV UITGEVERIJ VASSALLUCCI EN STICHTING CPNB	108
1. Uitgevers en migrantenliteratuur.....	108
2. Vassallucci.....	110
3. Boekenweek 2001 'Het land van herkomst. Schrijven tussen twee culturen'.....	118
3.1. CPNB: de stichting achter de Boekenweek.....	119
3.2. Commotie rondom Boekenweek 2001.....	120
4. Tot slot.....	123
V PARATEKST: COVERS EN UITGEVERSTRATEGIE	125
1. Inleiding.....	125
2. Analyse van boekomslagen van Nederlandstalige Marokkaanse literatuur, 1994-2002.....	128
3. Een nieuwe aanpak.....	134
4. Analyse van boekomslagen van Nederlandstalige Marokkaanse literatuur, 2003-2009.....	136
5. Van de marge naar de mainstream?.....	139
 DEEL II DE TEKST EN DE CONTEXT	
VI RACHIDA LAMRABET: <i>VROUWLAND</i>.....	143
1. Biografie.....	143
2. Positionering van Lamrabets literaire werk.....	144
3. <i>Vrouwland</i> : de verhaallijnen.....	146
4. Een eigentijdse thematiek: de <i>harraga</i>	146
4.1 Engagement in <i>Vrouwland</i>	151
4.2. De satelliet als venster op West-Europa.....	155

4.3. Romeo en Julia.....	157
5. Het dubbelgangersmotief.....	158
5.1 Herijking terminologie van de <i>double</i>	164
6. Vrouwland versus manland	166
7. Magisch realisme	170
7.1 De brief.....	173
7.2. Het oriëntaals magisch realisme	174
VII NAIMA ALBDIOUNI: VOYEUR.....	177
1. Biografie en introductie debuutroman <i>Voyeur</i>	177
2. Openingshoofdstuk.....	178
3. <i>Voyeur</i> : een caleidoscopische roman	181
4. Terrorisme	182
5. Het joodse verleden.....	185
6. Tanger	188
7. Gevangenisliteratuur (<i>Le récit carcéral</i>)	194
7.1. Tazmamart: West-Europese weerslag van misstanden van een autoritair bewind	197
8. Conclusie: Lamrabet & Albdioni, migrantenliteratuur en globalisering	202
VIII A. EL BARAKA: DE ZORGSTROOM	206
1. Biografie El Baraka	206
2. Positionering van <i>De zorgstroom</i> ten opzicht van <i>Vrouwland</i> en <i>Voyeur</i>	207
3. <i>De zorgstroom</i> en <i>Momo</i> : wel of geen migrantenliteratuur?	210
4. Parallellen tussen <i>De zorgstroom</i> en <i>Momo</i>	212
5. ‘Het geluk van vrouwen’ en <i>Momo</i> : het vrouwenlichaam.....	213
6. Het gebruik van ironie	217
7. ‘De Ander’ kent vele manifestaties	220
CONCLUSIE.....	225
BIBLIOGRAFIE	232

BIJLAGE 1	250
BIJLAGE 2	254
BIJLAGE 3	257
BIJLAGE 4	278
SUMMARY	280
DANKWOORD	285